

CİLT 2, SAYI 10, EKİM 1974

Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) EKİM 1974

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü:

**Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker**

Yazı İşleri Müdürü : T. Güngör Uras

**Adres: Cumhuriyet Cad. Dörtler Ap. 18/2.
Elmadağ - İstanbul.**

Telefon: 46 24 12

**Görüş'teki yazılar KAYNAK GÖSTERİLEREK
kısmen veya tamamen yayınlanabilir.**

Basıldığı Yer: Nurtan Matbaası - İstanbul

Bu Sayıda

Görüş'ün Ekim sayısında aşağıdaki konularda kısa araştırmalar yer almaktadır:

- Bankalar Nereden Kazanıyor? Nereye Harcıyor?
- Gıda Sanayii
- Merkez Bankası Bankalardan Ne Alıyor? Bankalara Ne Veriyor?
- A.B.D. Ne Kadar Yardım Yaptı?
- İhracattaki Artış ve Toptan Eşya Fiatlarındaki Yükselme
- Banknot Miktarındaki Süratli Artış
- Ayçiçeği
- Nüfus Artışı Bu Kadar Önemli Bir Sorun mu?
- Turizm
- Dünya Borsalarında Durum
- Dünya Madenleri Kimin Elinde?
- Ortak Pazar ile İlişkilerimiz Ne Durumda?
- Petro Kimya Nedir?
- Petro Kimya Maddelerinin Kullanım Alanları

Bankalar

Nereden kazanıyor?

Nereye harcıyor?

Acaba bankalarımız nereden kazanıyor, nereye harcıyorlar. Yandaki sayfada 21 ticaret bankasının 1973 yılı kâr/zarar hesaplarından çıkarılan rakamlar verilmektedir.

Bankaların toplam harcamaları içinde kaynak bulmak için verdikleri faiz ve komisyon ile tasarrufu teşvik ikramiyeleri tutarının % 34 dolayında olduğu görülmektedir. Toplam harcamaların % 31'i ise personel masrafıdır.

Banka hizmetlerinden alınan vergi ve harçların büyük ölçüde müşteri üzerinde kaldığı, bankaların toplam giderleri içinde kendi üzerlerinde kalan vergi ve harç yükünün % 7 oranında olduğu görülmektedir. Toplam harcamalar içinde bir büyük kalem de «diğer masraf ve zararlar» adı altında toplanan giderlerdir.

Bankaların gelirlerinin % 71'i faiz ve komisyon olarak müşterilerinden yaptıkları tahsilâttan oluşmaktadır. Değişik adlar altında ücret ve komisyonların toplam gelirler içindeki payı ise % 16'dır.

**1973 YILINDA 21 TİCARET BANKASININ
BAŞLICA GELİR GİDERLERİ**

GELİRLER	Milyon TL.	%
Alınan faiz ve komisyonlar	3.523	71.69
Tahvil ve hisse senedi gelirleri	214	4.35
Alınan ücret	807	16.42
Kambiyo kârları	86	17.51
İştirak kârları	129	2.63
Diğer kârlar	155	3.16
Gelirler yekûnu	4.914	100.00

GİDERLER	Milyon TL.	%
Personel masrafları	1.537	31.27
Vergi ve harçlar	344	7.00
Verilen faiz ve komisyonlar	1.608	32.73
Tasarruf teşvik ikramiyeleri	96	1.96
Amortisman ve karşılıklar	219	4.46
Diğer masraf ve zararlar	609	12.39
1973 yılı kârı	498	10.19
Giderler yekûnu	4.914	100.00

Gıda Sanayii

TÜSİAD tarafından, «Türkiye'de Büyük İmalât Sanayiinin Gelişmesi 1964-1972» adlı bir çalışma yapılmaktadır. On veya daha çok işçi çalıştıran işyerlerini kapsayan bu çalışmanın sonuçları yakında yayınlanacaktır.

Bu çalışmanın bir parçası olan Gıda Sanayii, İmalât Sanayii üretiminde en büyük payı tutan sektördür. Gıda Sanayii üretimi 1972 yılında 40 milyon lirayı aşmıştır. Gıda Sanayii'nde, on ve daha çok işçi çalıştıran işyerlerinin üretim değeri 1972 yılında 19.8 milyon TL. olmuştur. Bunun %32.8 kamu kesimi, %67.2'si de özel kesim tarafından gerçekleştirilmiştir. Tüm imalât sanayiinde bu oranlar, sırasıyla %16 ve % 84'dür. Gıda sektöründe büyük işyerleri 1972 yılında 87 bin kişilik istihdam olanağı vermektedir. Bunun % 36'sı kamu kesimi, % 64'ü de özel kesim tarafından sağlanmıştır. (Tablo 1). İstihdamın dağılımını vermektedir. (Tablo 2) ve (Tablo 3) ise, sırasıyla cari ve 1963 fiyatlarıyla Gıda Sektörü «büyük işyerleri» üretim değerlerini vermektedir. Çalışan kişi başına (bin TL.) olarak üretim değerleri ise kesimler için şöyledir:

	<u>Kamu</u>	<u>Özel</u>
1964	90.5	102.7
1968	119.6	119.3
1972	107.8	125.1

İSTİHDAM

Kesim	Bin Kişi		% Artış		
	1964	1968	1972	1968/64	1972/68
Kamu	28112	29139	31664	3.6	8.7
Özel	36715	41664	55854	13.5	34.1
Toplam	64827	70803	87518	9.2	23.6

ÜRETİM

Kesim	Cari Fiyatlarla Milyon TL.			% Artış	
	1964	1968	1972	1968/64	1972/68
Kamu	25752	43900	64929	70.4	47.9
Özel	38164	62677	132997	64.2	112.2
Toplam	63916	106577	197926	66.7	85.7

ÜRETİM

Kesim	1963 Fiyatlarıyla Milyon TL.			% Artış	
	1964	1968	1972	1968/64	1972/68
Kamu	25447	34842	34137	36.9	2.1
Özel	37711	49743	69925	31.9	40.5
Toplam	63158	84584	104062	33.9	23.0

GIDA SEKTÖRÜNDE KAMU VE ÖZEL KESİMLERİN PAYI

Kesim	Üretimde Payı %			İstihdamda Payı %		
	1964	1968	1972	1964	1968	1972
Kamu	40.3	41.2	32.8	43.3	41.2	36.2
Özel	59.7	58.8	67.2	56.6	58.8	63.8

Merkez Bankası

Bankalardan ne alıyor?

Bankalara ne veriyor?

Türkiye'de Merkez Bankası banka sistemine ek fon sağlamakta mıdır, yoksa banka sisteminden kaynak mı almaktadır? Bu konuda sadece Merkez Bankasının reeskont ve avans işlemleriyle bankalara sağladığı imkânlar üzerinde durulduğunda Merkez Bankasının bankalara ek kaynak sağladığı şeklinde yanıltıcı bir kanaat mevcuttur.

Aşağıdaki tabloda tüm banka sisteminin Merkez Bankasından aldığı ve Merkez Bankasına verdiği imkânlar gösterilmektedir. Sonuç olarak Merkez Bankasının banka sistemine verdiğiinden daha çoğunu değişik şekillerde aldığı anlaşılmaktadır.

(Milyon TL.)

	1971	1972	1973	1974
Verdiği	6.089.1	6.968.6	15.737.5	17.722.0
Sinai ve ticari senetler	3.074.5	4.655.5	11.829.2	12.923.5
Zirai senetler	2.024.0	1.999.0	2.574.4	3.640.1
Tahvil üzerine avans	44.2	46.9	444.9	454.5
Altın ve döviz üzerine avans	0.4	0.4	0.4	0.4
Bankalar tasfiye fonu	292.1	262.8	235.2	200.2
Zirai finansman	649.9	649.9	649.9	649.9
Tahviller	4.0	4.0	3.5	3.0
Aldığı	8.542.8	13.396.7	17.501.7	20.587.1
Mevduat karşılıkları	6.955.6	12.027.3	16.275.3	19.644.2
İthalât teminatları	587.2	1.369.4	1.226.6	933.9
Fark	2.453.7	6.428.1	1.764.2	2.865.1

A.B.D. NE KADAR YARDIM YAPTI?

A.B.D. nin 1949 yılından bu yana Türkiye'ye değişik şekillerde yaptığı yardımlar toplamının 2.7 milyar dolar dolayında olduğu bildirilmektedir. Bu rakamın 1 milyar dolara yakın kısmı hibe kalanı borç şeklindedir.

Aşağıdaki tabloda A.B.D. yardımlarının 1967 yılından bu yana dağılımı ve 1949 yılından bu yana yapılan toplam yardımlar verilmektedir.

A.B.D. YARDIMI

(Milyon \$)

Yıllar	Toplam ABD Yardımı	Toplam Hibeler	Toplam Borçlar	P.L. 480 1/	Aşkeri Yardım
1967	132.2	3.5	106.8	21.9	130.8
1968	113.1	4.7	96.9	11.5	95.7
1969	123.0	3.5	85.1	34.3	97.3
1970	112.3	3.3	65.9	42.6	91.3
1071	112.6	3.7	73.9	35.0	90.0
1972	84.5	3.0	70.6	6.8	91.1
1973	54.2	3.9	32.6	5.7	90.2
1949-1973					
Toplamı 2/	2.772.1	3/ 963.1	1.098.8	694.6	3.120.0

- 1/ PL.480, Türkiye'ye Türk lirası karşılığı gönderilen malların (özellikle tarımsal ürünlerin) toplamını vermektedir.
- 2/ ABD Mali Yılı başı, 1 Temmuzdur. Sadece 1973 yılı yardım rakamları 31 Aralık tarihine kadarki dönemi kapsamaktadır.
- 3/ Toplama dahil olan afyon tazminatı listede yer almamıştır.

İHRACATTAKİ ARTIŞ VE TOPTAN EŞYA FİYATLARINDAKİ YÜKSELME

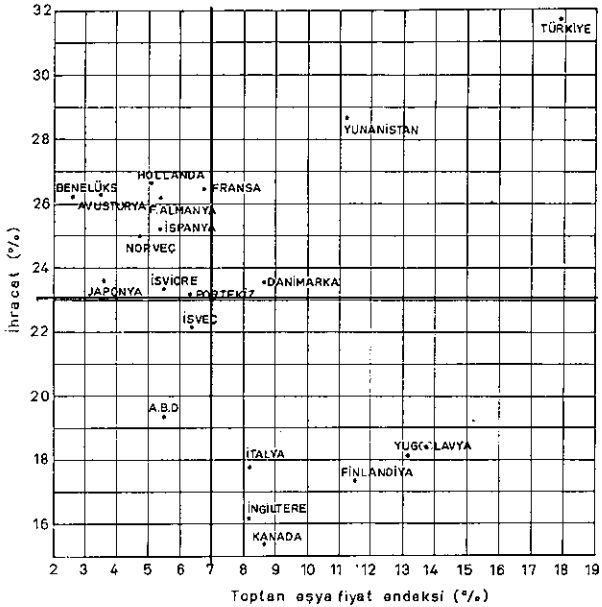
Türkiye ihracatında yüksek artış hızları izlenen 1970-1973 dönemine ait değerlerin OECD ülkelerinin ihracat ve fiyat değerleriyle karşılaştırılması ilginç sonuçlar vermektedir. OECD Topluluğunda 1970-1973 döneminde yıllık ortalama ihracat artışı % 23, aynı dönemde toptan eşya fiyatları artışı ortalaması % 7'dir.

Karşı sahifede izleneceği gibi OECD ülkelerini ihracat ve fiyat artışlarının gelişmesine göre dört gruba ayırmak mümkündür:

- i — Yüksek fiyat artışı ve düşük ihracat artışı gösteren ülkeler; Yugoslavya, Finlandiya, Kanada, İngiltere ve İtalya.
- ii — Düşük fiyat artışı ve düşük ihracat artışı gösteren ülkeler: ABD ve İsveç.
- iii — Yüksek fiyat artışı ve yüksek ihracat artışı gösteren ülkeler: Türkiye, Yunanistan ve Danimarka.
- iv — Düşük fiyat artışı ve yüksek ihracat artışı gösteren ülkeler: Benelüks, Avusturya, Hollanda, Fransa, F. Almanya, İspanya, Norveç, Japonya, İsviçre ve Portekiz.

Topluluğun ortalama yıllık ihracat artışı olan % 23'ün üzerinde ihracatı gelişen ülkelerin başında Türkiye vardır. Ancak, Türkiye toptan eşya fiyatları artışı bakımından da ön sırada gelmektedir. Bu durum fiyat artışlarının kontrol altına alınması gereğini ortaya koymaktadır. Bu gerçekleşmediği takdirde ihracatta vergi iadesi uygulamasına rağmen ihracatımızın artış hızında azalmalar beklenebilir.

İHRACAT - TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ ARTIŞLARI
(1970-1973 ORTALAMASI)

Banknot miktarındaki Süratli artış

Tedavüle çıkarılan banknotlarda Haziran ayı sonundan itibaren dikkati çeken bir artış ortaya çıkmış ve banknot miktarı Eylül ayı başında 34 milyar liraya ulaşmıştır.

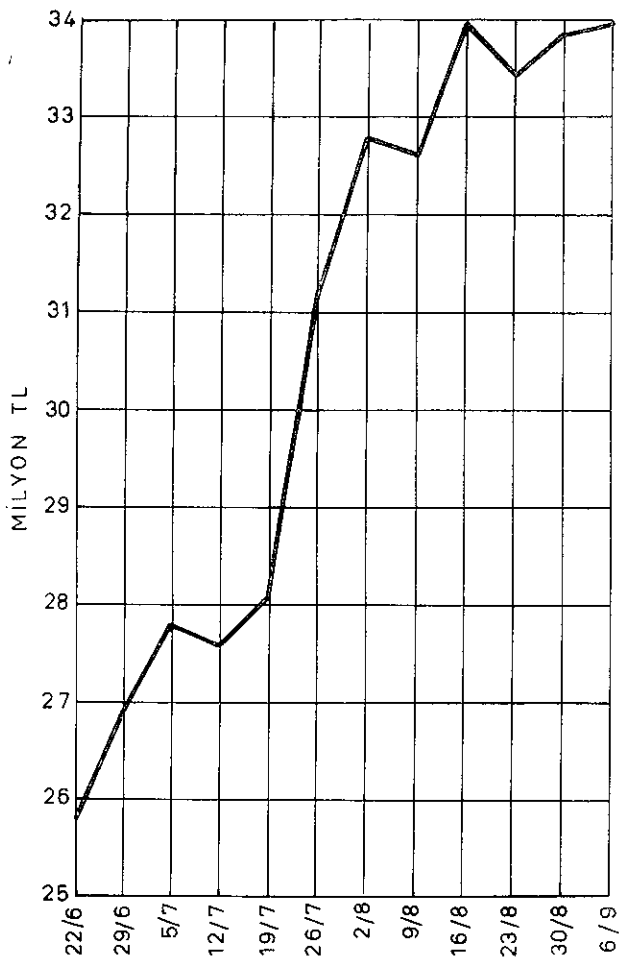
1974 yılı başından Ağustos ayı sonuna kadar banknot miktarındaki artış % 34.0 dür. Geçen yıl aynı dönemde banknot miktarı % 14.9 oranında artmış idi.

TEDAVÜLE ÇIKARILAN BANKNOT

(Milyon TL.)

Tarih	Tedavüle Çıkarılan Banknot	Artış
29/6	26.882.9	1.128.2
5/7	27.793.8	910.9
12/7	27.612.6	— 181.2
19/7	28.128.0	515.4
26/7	31.193.0	3.065.0
2/8	32.766.4	1.573.4
9/8	32.698.1	— 68.3
16/8	33.992.5	1.294.4
23/8	33.427.0	— 565.5
30/8	33.801.2	380.2
6/9	33.947.4	140.2

TEDAVÜLE ÇIKARILAN BANKNOT

AYÇİÇEĞİ

Geçen ay fiyatlarına % 25 zam gelen margarin ve benzeri yağların temel hammaddesi olan ayçiçeği, 1969 yılında 286 bin hektarlık araziye ekilirken, 1973 yılında 482 bin hektarlık araziye ekilmiş ve üretim 310 bin tondan 560 bin tona yükselmiştir. Aynı dönemde verim hektar başına 1084 kg.'dan, 1163 kg.'a yükselmiştir. Ayçiçeği üretim maliyetleri ise 1969 yılında 108.1 kr/kg. iken, 1973 yılında 208.6 kr/kg.'a yükselmiştir. 1974 yılı maliyet tahmini ise 265 kr/kg. dir.

Yıllar	Maliyet kr/kg	Destekleme kr/kg
1969	108.1	160
1970	125.7	180
1971	123.0	200
1972	166.5	220
1973	208.6	250

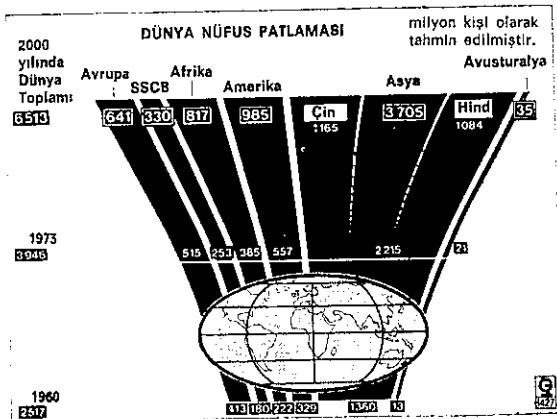
Ayçiçeği fiyatlarındaki artışların margarin ve vinterize yağ fiyatlarına etkisi ise şöyle olmaktadır.

	Destekleme Fiyatı	Küspe Fiyatı	Ham Yağ Fiyatı	Vinterize Yağ	Margarin Fiyatı
1973/74	2.50	1.40	5.73	8.94	9.00
1974	3.21	1.55	7.00	10.50	9.64
1974/75	3.60	1.55	8.87	12.22	14.57
	4.00	1.55	9.88	13.25	15.38

Yeni margarin imalâtı fiyatı ise 12.00 TL/kg. olarak açıklanmıştır. Dış ülkelerde margarin fiyatları C.İ.F. 1200 ton/\$ dır. Bu ise yaklaşık olarak 16.20 TL/kg. civarındadır. Bu nedenle önümüzdeki dönemde margarin fiyatlarında bir yükselme beklenebilir.

Nüfus artışı Bu kadar önemli bir Sorun mu?

Nüfus sorunu günümüzde gene tartışmalarda ön plana çıktı. Geçtiğimiz ay içinde Bükreş'te ve İstanbul'da da yapılan iki uluslararası toplantıda nüfus sorunları ele alındı. Aşağıdaki şekilde dünya nüfusunun 1960 larda 2.5 milyardan, 1973 lerde 3.9 milyara nasıl yükseldiği ve 2000 yılında 6.5 milyara doğru gidişi kıtalar itibariyle gösterilmektedir. İşte bütün dünyayı telaşlandıran bu hızlı büyüme.

Turizm

Dünya turizm hareketi ilginç gelişmeler göstermektedir.

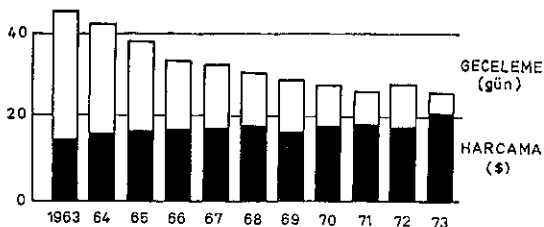
Örneğin son on yıl içinde turistlerin ortalama geceleme sayıları önemli ölçüde düşmüş buna karşılık günlük harcamaları büyük artış göstermiştir.

Turizm hareketinde ağırlık hâlâ Avrupa kıtasındadır. Avrupa yıllık toplam turist girişlerinin % 75 ine sahiptir.

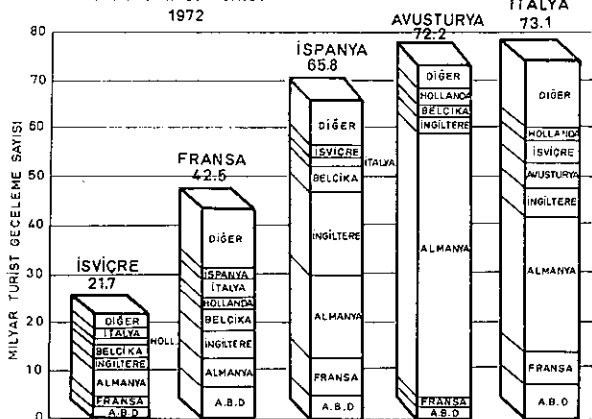
Yıllık toplam turizm harcamalarından en büyük payı alan ülke ise ABD dir. Onu İspanya ve İtalya takip etmektedir.

Aşağıdaki şekillerde bu dağılımlar yanında başlıca Avrupa ülkelerine gelen toplam turistlerin milliyetleri itibariyle dağılımları da verilmektedir.

ORTALAMA GECELEME ve ORTALAMA GÜNLÜK HARCAMA

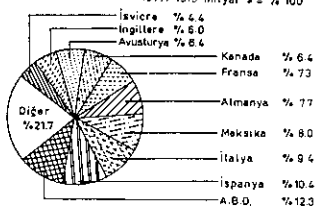

ULUSLAR ARASI TURİST HAREKETİ

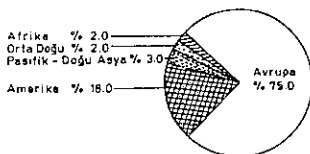
TURİST GELİRLERİ

1971: 19.9 milyar \$ = % 100

TURİST GİRİŞLERİ

1972: 198 milyon giriş = % 100

Dünya Borsalarında Durum

Aşağıdaki tabloda dünya borsalarındaki hisse senedi endekslerindeki değişimler verilmektedir.

Dikkati çeken bütün borsalarda endeks değerlerinde kaydedilen süratli düşmedir.

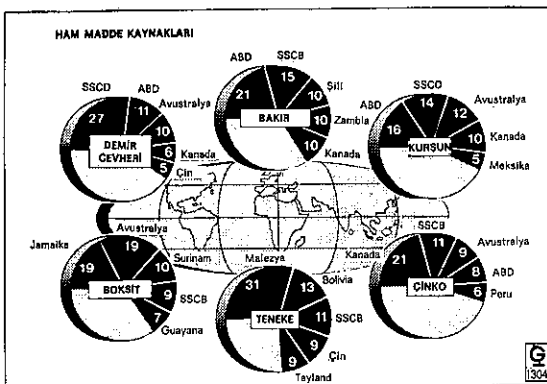
DÜNYA BORSALARI HİSSE SENEDİ ENDEKSLERİ

	Eylül 11	En Yüksek	En Alçak	YÜZDE DEĞİŞİMLER		
				1974	Değişimler Bir Aylık	Bir Senelik
Londra	211.5	339.3	199.8	— 1.3	— 48.8	— 61.1
New York	654.7	891.7	647.9	— 11.6	— 25.7	— 37.7
Kanada	157.7	228.8	157.7	— 12.9	— 26.9	— 33.7
Avustralya	301.2	536.1	298.1	— 7.8	— 37.2	— 54.6
Japonya	291.0	342.5	284.7	— 2.7	— 18.1	— 31.1
Hong Kong	234.3	481.9	234.3	— 26.1	— 55.0	— 86.8
Belçika	90.2	131.5	90.1	— 13.7	— 30.9	— 36.6
Fransa	54.5	85.1	54.5	— 13.5	— 35.8	— 45.5
Almanya	539.4	609.2	537.0	— 6.4	— 13.0	— 47.7
Hollanda	107.7	140.8	107.7	— 11.6	— 26.5	— 37.3
İtalya	98.1	154.2	98.0	— 15.4	— 25.0	— 59.9
İsveç	316.8	410.6	316.8	— 15.8	— 12.9	— 22.8

Dünya madenleri Kimin elinde?

Sanayiın ham maddesini teşkil eden başlıca madenlerin fiyatlarında içinde bulunduğumuz yıl kaydedilen süratli artış kullanıcılar yönünden bir sorun, madenlere sahip ülkeler için bir şans olarak kabul edilmektedir.

Aşağıda başlıca madenlerde 1972 yılındaki toplam üretim içinde değişik ülkelerin payları belirtilmektedir.

Ortak Pazar ile İlişkilerimiz ne durumda?

Ticaret Bakanı Fehim Adak'ın, Derneğimiz üyelerinden Ziya Tansu'nun yayınladığı İKA Yatırım ve Finansman Bülteninde yer alan ve değişik konuları kapsayan açıklamaları arasında, Ortak Pazar konusunda verdiği bilgiler aşağıya aynen alınmıştır:

«Bilindiği gibi, 1960 yıllarında gerçekleştirilmiş Ankara anlaşmasıyla buna ekli Katma Protokol'da sanayi ve tarım sektörleri için öngörölmüş olan ticarî kolaylıklar, başlangıçta, geniş bir piyasanın nimetlerinden yararlanma amacına dönük bir nitelik taşımıştır.

Fakat, daha sonraki gelişmeler sonucu Türkiye'nin Topluluktan sağladığı tavizler büyük ölçüde önemini yitirmiştir.

1) Sanayi Sektöründeki Tâvizler :

Sanayi Sektöründeki Katma Protokol tâvizlerinden sağlanabilecek yararlar, bir yandan «Dokuzlar Topluluğunun tarife yapısı» ve öbür yandan da Türkiye'nin sanayileşme sürecinde ulaşabildiği aşama yüzünden büyük önem taşıyan bazı pamuklu dokuma maddeleriyle petrol ürünlerine ilişkin ticarî kolaylıkların tarife kontenjanı rejimiyle sınırlandırılmış bulunması nedeniyle, bugün için, esasen «sınırlı» bir nitelik göstermektedir.

Kaldı ki, «potansiyel» veya «gerçek» bütün tâvizlerden beklenebilecek yararlar, «Altılar Topluluğu» tarafından diğer ülkelerle gerçekleştirilmiş «katılma» (Birleşik Krallık, Danimarka, İrlanda), «Ortaklık» (Fas, Tunus, Kıbrıs, Malta), «Serbest Alışveriş» (Avusturya, Finlandiya, İsveç, İsviçre, İzlanda, Norveç, Portekiz) ve «tercihli ticaret» (İspanya, İsrail, Mısır Arap Cumhuriyeti, Lübnan) ilişkileri çerçevesinde öngörülmüş olan ticarî kolaylıklar sonucunda, bugün, büyük ölçüde yıpranmıştır.

«Genişlemiş Topluluk» tarafından, bir kısmı Türkiye'den daha yüksek bir sanayileşme düzeyine ulaşmış 145 gelişme yolundaki ülke veya toprak yararına ve bunlardan herhangi bir karşıt tâviz istenilmeksizin uygulama alanına konulmuş olan Genel Preferanslar Sistemi ise, bu yıpranmış tâvizlerin «diğer üçüncü ülkeler»e karşı taşıyabildiği «preferans marjları»nı da ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Bundan başka, sistemin pamuklu dokumalara ilişkin yönü gelişme yolundaki üçüncü ülkelere karşıt tâvizler pahasına ticarî

kolaylıklar elde edebilmiş Ortak Türkiye'ye kıyasla daha elverişli sürüm olanakları tanınmış olmasından başka bir anlam taşımamıştır.

Kısacası, «Altılar Topluluğu»nun — bütünüyle «Genişlemiş Topluluk» düzeyinde aktarılmış — bu kayırcı ve tâvizkâr Dış Ticaret Politikası uygulamaları sonucunda, bugün korunmuş veya «sadece Türkiye'ye açık» niteliğini sürdürmüş sayılabilecek olan bir tek Katma Protokol tâvizi kalmamış bulunmaktadır.

2) Tarım Sektöründeki Tâvizler:

Bahis konusu uygulamalar, ekonomik gelişmemiz bakımından önemini sürdürülmekte olan tarım sektöründe çok daha karışık ve çetin sorunlar doğurmuştur.

Söyle ki :

i — «Nisbî önem» alanında, bir vakitler Yunanistanınkinin hemen gerisindeki bir düzeyde yer almış «Türk tâvizli kesimini —Toplulukla en çok bir «serbest alışveriş bölgesi» kurmuş veya kuracak— diğer Akdeniz ülkelerinin tâvizli kesimlerine de kıyasla elverişsiz kılmış olan bir gidiş başlamış ve gelişme yoluna girmiş bulunmaktadır.

ii — «Vergi bağışıklığı» rejiminde toplanmamış —bir diğer deyişle: «Ortak Gümrük Tarifesi İndirimi» biçimine bürünmüş-Katma Protokol tâvizleri Topluluğuna yönelik Türkiye İhracatına, sözü geçen ülkelere karşı, yeterli «preferans marjları» sağlamamaktadır.

Aksine, bu ülkeler, genellikle «meyve ve sebzeler»le «meyve ve sebzelerin işlenmesinden

elde edilen ürünler» ve «zeytinyağı» sektörlerin giren çeşitli pozisyonlar bakımından, Topluluk piyasalarında, bugün, Türkiye'ye tanınmış olanlardan daha elverişli ticarî kolaylıklardan yararlanmaktadırlar.

iii — Katma Protokolü «Genişlemiş Topluluk»a uydurmuş olan Tamamlayıcı Protokol, bütün bu sorunlara birer çözüm getirmediğinden başka, «Üçler» piyasalarında yararlanageldiğimiz «vergileştirme rejimleri»nin ağırlaşmasını da engellememiş bulunmaktadır.

Buna karşılık, uyum alanında direnme yolunu seçmiş olan Fas, Tunus, Cezayir, İspanya ve İsrail gibi Akdeniz ülkeleri Türkiye'nin durumunu ağırlaştırmaktan geri kalmayacak daha elverişli ticarî kolaylıklar sağlayacak gibi gözükmektedirler.

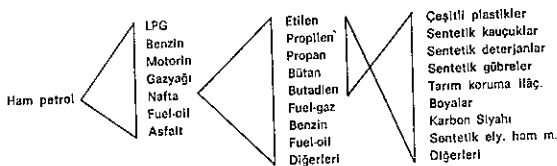
iv — Gerçekten, «yürürlükteki Türk tâvizleri», benzer ürünler ihracatçısı ülkelere— «ortaklık», «tercihli ticaret» ve serbest alış-veriş» ilişkileriyle Genel Preferanslar Sistemi çerçevesinde tanınmış olan ticarî kolaylıklar nedeniyle, bugün, kayırcı niteliklerini bütünüyle yitirmiş (bir diğer deyişle: «üçüncü ülkelerin bütününe açık tâvizler»e dönüşmüş) bulunmaktadır. Öte yandan, bu oluş, bir gün tâvizli kesime aktarılacak olan «Türk tâvizesiz kesimi»ndeki ürünleri etkilemekten de geri kalmamıştır.»

Petrokimya Nedir?

Petrokimya, ana ham madde olarak bir petrol ürünü olan nafta'yı veya tabii gazı işleyerek çeşitli maddeler elde edilen, kimya sanayii dalıdır. Petrol ürünlerini kimyasal reaksiyonlarla başka maddelere dönüştüren bu sanayi kolu, adını, «petrol» ve «kimya»dan almıştır.

Petrol sanayii 100 sene kadar önce başladığı halde, petrokimya henüz çok gençtir; 20-30 yıllık bir geçmişi vardır.

Petrol rafinerilerinde ham petrol çeşitli işlemlere tabi tutularak, akaryakıt denen hidrokarbon karışımları türlerine ayrılmaktadır. Bu sıvı maddelerden birisi de nafta'dır. Bu üründen, çeşitli metodlar uygulanarak aşağıdaki şemada gösterilen maddeler üretilmektedir:

Polietilen (PE-LD) :

Etilen'in, yüksek basınçta polimerizasyonu ile elde edilen bu plastik madde, granül, kom-pound, masterbatch ve toz halinde, renkli veya renksizdir.

- Film ve levha (Torba vs. imâlinde kullanılan polietilen filme halk arasında «naylon» de-nilmektedir.)
- Zirai örtüler
- Enjeksiyon kalıplama ürünleri
- Tel ve kablo kılıfları
- Üfleme kalıplama maddeleri
- Boru, ve hortum, tüp, şişe
- Kâğıt, kumaş ve metal kaplamaları
- Rotasyonel kalıplama maddeleri vs. yapılmaktadır.

Polivinilklorür (PVC) :

Etilen'in klorla reaksiyonu sonucu elde edilen vinilklorür monomerin polimerizasyonu sonucu elde edilen bu plastik ham madde emülsiyon, süspansiyon ve kopolimer tiplerinde toz, granül kom-pound ve masterbatch halinde renkli ve renksiz olarak pazarlanır. Polivinilklorür'den, aşağıda bazı örnekleri verilen çok çeşitli mal-zeme üretilmektedir:

- Film ve levhalar
- Döşeme kaplamaları, yer muşambaları
- Tel ve kablo kaplamaları
- Sun'î deriler, cilt malzemeleri
- Ayakkabı altları
- Çeşitli borular
- Kumaş ve kâğıt kaplaması
- Çeşitli yapı malzemesi
- Çeşitli enjeksiyon vs. kalıplama ürünleri vs.

Dodesil Benzen (DDB) :

Propilen'den elde edilen tetramer ve benzen'in reaksiyonu ile elde edilen bu madde, deterjan ham maddesi olup, sanayiciler tarafından sulfonyasyona tabi tutularak deterjan haline dönüştürülmektedir.

Karbon Siyahı :

Aromatik yağdan elde edilen çeşitli türdeki Karbon Siyahı, tekerlek lâstiğinin önemli bir katkı maddesidir. Karbon Siyahı ayrıca, matbaa mürekkebi, boya üretiminde ve döküm vb. sanayilerde kullanılmaktadır.

Polistiren :

Benzen ve Etilen'den elde edilen Stiren'in polimerizasyonu ile elde edilen bu madde de, başka bir plastik türüdür. Polistiren'in belli başlı kullanılma şekilleri şunlardır :

- Film ve levha yapımı
- Plaka ve çeşitli kaplar yapımı
- Ayakkabı taban ve ökçe yapımı
- Kâğıt ve kumaş kaplamaları
- Köpüklü, izole levha yapımı
- Aydınlatma malzemeleri yapımı

- Makine parçaları, batarya kutuları, radyo, televizyon vs. kasaları, oyuncaklar, ambalaj vs. kutuları, ev eşyaları vs. yapımı.

**Stiren-Butadien Kauçuğu (SBR) ve :
Cis-Bolibutadien Kauçuğu (CBR) :**

Butan'dan elde edilen butadien'den polimerleştirilerek CBR kauçuğu ve stiren katkısıyla SBR kauçuğu elde edilmektedir. Aynı ayrı fabrikalarda üretilen bu iki sentetik kauçuk türü tekerlek lâstiği üretiminde, lâstik ve kauçuk konfeksiyon ve benzeri sanayilerde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Kaprolaktam :

Benzen ve amonyaktan üretilecek kaprolaktam, naylon iplik ve elyaf ham maddesi olarak, bu maddeleri üreten kuruluşlarla kullanılmaktadır.

Polipropilen (PP) :

Propilen'in polimerizasyonu ile elde edilen polipropilen, son yıllarda gittikçe artan miktarlarda kullanılan bir plastik türüdür. Polipropilen;

- Örgü çuval
- Halı ipliği
- İp, halat
- Masa vs. örtüleri, peçete, paspas
- Filtre bezleri, keçe
- Tekerlek lâstiği kord bezi
- Boru, kablo kılıfı, balık ağı, fırça vs.

gibi malzemenin üretiminde kullanılmaktadır.

Saf Tereftalik Asit (TPA) :

Bu madde, paraksilen'in oksidasyonu ile elde edilmektedir. Tereftalik asit, dokuma sanayiinde önemli bir madde olan poliester-cips ve el-

yafın ham maddesi olup, büyük miktarlarda tüketilmektedir.

Etilen Glikol :

Etilen oksidin hidrolizi yolu ile elde edilen bu madde,

— Patlayıcı maddelerin imâlinde,

— Poliester imalâtında,

kullanıldığı gibi, yüzey aktifleştirici madde olarak ve antifiriz katkı maddesi olarak tüketilmektedir.

Ftalik Anhidrit :

Orto-ksilen'in oksidasyonu yolu ile üretilen ftalik anhidrit,

— Alkit reçinelerinin

— Plastikleştirici maddelerin

— Sentetik kimya maddelerinin,

vs. üretiminde kullanılan önemli bir ham maddedir.

Etilen oksit :

Etilen'den elde edilen bu madde; etilen glikol, polietilen glikol, etanol aminlerin elde edilmesinde ham madde olarak tüketildiği gibi, yüzey aktifleştirici, çözücü olarak ve konserve kutularının dezenfekte edilmesinde de kullanılmaktadır.

Tri-perklor Etilen :

Etilen'in klorlanması ile üretilen bu maddeler, endüstride yağ ekstraksiyonunda, cilâlarda taram koruma ilâçları yapımında kullanılmaktadır. Çözücü özelliklerinden ötürü yağ temizlemede ve kuru temizlemede çok kullanılan maddelerdir.

Sodyum Hidroksit :

Sodyum klorür çözeltisinin elektrolizi ile klor elde edilirken yan ürün olarak üretilen bu madde, kimya sanayiinin vazgeçilmez ham maddelerinden biridir.

Sudkostik ismi ile tanınan bu madde, tekstil, ilâç, boya, kâğıt, petrol ve petrokimya sanayiinde, sabun, deterjan imâlinde ve pek çok yerde büyük miktarlarda kullanılmaktadır.

TÜRKİYE PETROKİMYASAL ÜRÜNLER İTHALÂT ÜRETİM VE GÖRÜNEN TÜKETİM DEĞERLERİ (ton olarak)

Ürün	1971	1972	1973
POLİETİLEN			
İthalât	20.670	24.510	35.389
Üretim	10.246	12.413	21.976
Tüketim	30.916	36.923	57.365
PVC + PCC			
İthalât	18.147	15.981	17.572
Üretim	9.732	18.521	18.730
Tüketim	27.879	34.502	36.302
DODESİL BENZOL			
İthalât	11.852	11.072	11.186
Üretim	—	—	7.475
Tüketim	11.852	11.072	18.661
K. SİYAHİ İthalâtı	13.156	15.688	16.831
POLİSTİREN İthalâtı	6.203	13.325	11.480
POLİPROPİLEN İthalâtı	2.555	7.286	7.912
SBR İthalâtı	10.732	13.751	12.118
DMT İthalâtı	9.429	10.845	14.683
KAPROLAKTAM İtha.	10.399	10.635	9.292

Dernek'ten Haberler

TÜSİAD, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Kıbrıs'ın ekonomik ve sosyal imkânlarını ortaya koymak amacıyla bir «Kıbrıs» raporu yayınlamış idi.

Geçtiğimiz ay içinde Türkiye'nin Kıbrıs tezini açıklamak amacıyla özel kesimi temsilen dış ülkelere giden heyete, TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker ve dernek üyelerinden Orhan Aker, Dr. Nejat Eczacıbaşı, Jak Kamhi, Dr. Şahap Kocatopçu, Rahmi Koç ve Selman Yaşar katılmışlardır.

Ayrıca iş adamlarımızdan Selâhattin Beyazıt'ta bu geziye iştirak etmiştir.

Avrupa ülkelerinde olumlu temaslar yapan heyet üyeleri seyahat öncesi ve sonrası Başbakan tarafından kabul edilmişlerdir.

Bu dış gezi vesilesiyle hür teşebbüs kuruluşlarının işbirliği sonucu İngilizce ve Fransızca olarak hazırlanan bir broşür içinde Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki tutumunu açıklanmıştır.

Çok sayıda basılan bu broşürler hür teşebbüs kuruluşları tarafından yurt dışında dağıtılmaktadır.

TÜSİAD'ın son yayınları

1974 Yılıının İlk Dört Ayında Türk Ekonomisi

1974 Yılıının İlk Yarısında Türk Ekonomisi

Kıbrıs

Faiz Düzenlemesi — 1974

Yayınlanmakta olanlar

Buğday Sorunu

İhracat

İhracatta Vergi İadesi

Pamuk Sorunu

Turizm Sektöründe Yabancı Sermaye

Yönetimde Yeni Bir Ses - İşçinin Yönetime Katılması

TÜSİAD YAYINLARI VE ABONE ŞARTLARI

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ekonomik ve sosyal konularda araştırma ve yayın faaliyetini genişletmektedir. Aylık (GÖRÜŞ) dergisi, dört aylık ekonomik (konjontür) değerlendirmeleri, yabancı yayınlardan tercümeler, Türk ekonomisi üzerine araştırmalar abonelerine muntazam olarak gönderilmektedir. Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneğinin abone şartları şöyledir.

10.000 TL. Dernek üyeleri, Bankalar ve Sigorta Şirketleri için,

5.000 TL. Dernek üyesi olmayan hükmi şahıslar için (Özel Sektör ve Kamu kuruluşları, şirketler.)

2.500 TL. Dernek üyesi olmayan gerçek kişiler ve öğretim kurumları ile kütüphaneler için.